

Хабарай тарилга-93

БҮРЯД УНЭН-93

ДУТЫНХИДТӨӨ
НАНУУЛЖА
БАЙГЫТ

Хилганын колхозой хамта дээрээ 50-аад хүнөө бүрэн илээд томоогой бригадые найаар залуушье наа, бүхы техникэе, таран ажалай технологи гүйсэд шудалһан Зорик Мунквечий Гармаев ударидахаар томилогдонхой. Бүгдэй хэдэн жүлэй туршада энэ бригадын хид таралһангай гектар бүхэнөө 20—25 центнер ургаса хуража абадаг байха юм. Тэдэнэрий таран ажалдаа зональна гурим хэрэгсэлһэйн ашаар нимэ тогтууртай дүнгүүд туйлдаг болоо гэжэ онсолхоор.

Ажахын ахалагша агроном Борис Васильевич Балмаевай хэлһэнэй ёһоор, энэ жэлэй хабарай тарилгада 10

комплексно агрегатууд хабдуулагдана. Тэднэй 4 агрегатын ИТ-700 түхэлэй хүсэтэ тракториуднаа бүрднэ, Буряд Республикын габытаа механизатор Анатолий Вадмаевич Гомбоовой ударидаа доро хүдэлжэ байнхай. Тэрэнтэй сугтаа энэ агрегатта наһатайшаа болоһон, дүй дүршэлтэй механизаториуд В. М. Урбаганов, Б. Д. Гындонов болон залуу механизатор Бата Гармаев гэгшэд худэлнэ. Бэшэ 6 агрегатын ИТ-75 түхэлэй тракториуднаа бүрднэлэй юм. Энэ агрегатуудта ударидагшаар үндинэй механизатор В. В. Раднаев табынхай. Тэрэнтэй сугтаа А. С. Балмаев, В. О. Арсланов,

К. Р. Будани, С. Раднаев болон Э. Базаров гэгшэд ажаллаха байнхай.

Энэһнээ газуур, 7 агрегат түхэрэн сүүдхэдэ газар хахална. Энэ олон агрегатууд болон тракториуд буталаа шахуу механизаториудтай хүсөөр заһабарилданхай юм.

Ондое ажахынудтай жэшэлбэл, Хилганын колхоз даб дээрэ даи ехэ хандарал, худхаа хуймаа хонгилгоор хуушан хэбээрй ажахыгаа үлөөжэ шадһанһын найшаалтай. Энэһнэйл ашаар тракторно-таран ажалай бригадын онһон техникэ бүтэн бүрүн үлөөгдэжэ, мүнөөнэй сагта саг болзор соонь таряагаа тарыханье, ургуужашье, хураажашье

шаадахаар үлөөһынэй зүйтэй. Хэрбээ таряа талһаа ургуужаа шадабал, мүнөө үеһн дэлгүүрэй хүшэр хүндэ сагыс хондолгүйгоор дабажа, гатажа гарахань дамжаггүй ха юм. Хилганын колхозой түрүүлэгшэ Аюша Будажалович Вадмаевай гол анхаралаа таран ажалдаа табиданһын баһал найшаамаар. Энэ талаар хилганынхид февраль һарын 15-һаа нотагтаа механизаториудтай һуруули нээжэ, залуушуулые һуражаа шадаа. Энэ саг зуурын курсануудые нээхэднэ, колхоздо Хурамхаанай аймагтай Могойтын 33-дахы СПТУ-гортонь тухаламжа үзүүлэ. Энэ СПТУ-гай баһанар Мэжил Нимажапович Раднаев Вадма Очирович Будеев хоёр механизаториудта 500 часай программаар ном һураар заһан байна.

Курсада 47 хүн һуража, механизаторай тухай үнэмшлэгтэй болоо.

Энэ ажахын ороһото ургамалнуудай ехэнхи хубинь

сэбэр паар дээрэ таригдаба. Газарай хүрһэнэй 5—10 сантиметр гэдмэсэрнэ, борной, культиватор болон каток шэрэжэ, хурыһэнэй шинг нойто бариха ажал үргэнээр ябуулагдаа һэн. Энэһнэй хажуугаар үрхэ хүрэнгэ бэлдэхэ хэрэгтэ колхозой ороһонхой тоогые даагша Түмэн Елдогович Батуев ехэ хубитаа оруулаа.

Түгсэхэдөө тобоһолол хэбэл, Хилганын колхозой тарнашад али болохо арга шадалаа бэдэржэ, бүхы хүсээ нэгдэхэжэ, хабарайнаа тарилгые саг болзорһон, найн шаһаргайгаар үнэгэжэ хэригээр урдаа таблаа, мүнөө эртын ороһото ургамалнуудта тариха дүүргэбэ.

«Хабарай нэгэ үдэр бүхы жэлэе тэжээдэг юм» гэһэн ороод арайлай аман үгэ бин. Энэ хүсэ үгэһүүдэй гол ухаань Хилганын таряашадад эүрхэ сэдхэхэдэ яһала дүтөөр ханагдана ёһотой.

Д.Н. ХОВРАКОВ, хүдөө бэшгэжэ.

«Буряд үнэн»-д туһалагшар гаршгайгай Бүгдэ бурядуудай үндһэн соёлой президиумай эльгэһэн статья буряд хэлн дээрэ гарадаг «Ярууна» газетын майн 12-ой дугаарта хуриланһаар үгтэһэн байна. Тус статья дотор республика соогоо, мүн ондоо тээ ажаһуужа байдаг бурядуудай уншадаг энэ газартай хамтаар «Буряд үнэн», «Байгал», «Харасгай» журналуудта, хэлэ үсөөрбэ гэһэн тобоһолол хэрэгсэл, һуули жэлэһэн туршада энэ урдаа хараха газетынһаа тои һонхондотойгоор гарал болон тушаа дурдагдан байха. Тимһээ «Буряд үнэн» һониндоо олоороо залуу хил хэе гэжэ уриалагдаһанһын яаха аргагүй зүб гэжэ.

Мүнөө үе сагта үндһэн хэлэн дээрэ уншажа, бэшэжэ шадаха бурядууд хэды хаб? Тусгаар тоололто, асуулта хэдлэ бэшэ ааб даа. Гэбшье нотаг адагыг гуйдаар яажа адаглаа үзэбэл, нотаг зоной адагыг 35—40 проценты түрэл хэлэн дээрэ уншажа, бэшэжэ шадаха гээд элэрхэ. Игнэжэ багсааһаадад үзэхэ дэ, арба гара мянган бурядуудай ажаһуужа байһан Яруунада ядахын сагта хоёр мянган айл захия хэе байгаа даа гэжэ ханаа боллоо.

Улаан-Удэ, республикын бусад хото городуудта (гаусаа хото городуудта бэшэ ааб даа) ажаһуужа бурядуудай зариманһын түрэл хэлэндэ ямарай хандадаг болоод байһанһын элитэ. Гэхэ зуура, национальна мэдэрэл, омогорхой гэжэ байдаг гэһэн. Тимһээ энэ городуудта ажаһуужа байгаа олохон бурядууд «Буряд үнэн»-д, түрэл хэлэн дээрэмэй гарадаг хэе бурядаа захил хэе байгаа гэжэ сэдхэхээр бололоо. Юундэб гэхэдэ, хото ажаһуугшадтай 15—20 проценты үндһэн хэлэн дээрэ заагагүй бэшэжэ, уншажа шадаха байха гэжэ ханагша.

Анхандаа КПСС-эй райкомууд хэлэлтэ тараха талдэ идхалһан хүдэлмэри үргэнээр ябуулаа һэн. Гэбшье амарһын шалтаганаһаа уламжалан, «Буряд үнэн»-д анхараа хандуулагдаг байгаа. Тэрэ үеһөө түрэл хэлэе тоодоггүй байһанһаа хойшолол мүнөө харагдажа байна бэшэ.

Унгархэдөө, манай энды хил Тулууднай соххой диктор байһан, Буряд Республикын Верховно Совет дэ депутат Ц.И. О. Циренжапов (мүнөө Улаан-Удэ хүдэлдэг) Тулуудын, Шалтангын һурунуудта «Буряд үнэн»-д захил хэлтэе хураһон юм. Хүн-зоной этигал найдаһаада хүртэжэ, республиканида дэдын зургаанай депутат наһан голоһон энэ залуу хүнэй аашые хэблэхэ тунхаглаха гэһэн аад, орхё һэмд, гэжэ буряд хэлн дээрэ гарадаг «Ярууна» газетын редактор байһан Ц.И. Ц. Бадмаев хэлэе бэлэй. Энэ буряд үнэн» мүн буряд хэлэн дээрэ гарадаг бусад хэлэлнүүдтэ захил олоор доохонур хэдгэдэггүй ха гү гэжэ нэгдэлхээр бололоо.

Хэлэлдэ хойрдохон хахад жэлдэ захил хэлгын болзор һониний 1 болотор хойшолуулагдаба. Зүгөөр «Буряд үнэн», «Байгал», «Харасгай» журналуудта, хэлэ үсөөрбэ гэһэн тобоһолол хэрэгсэл, һуули жэлэһэн туршада энэ урдаа хараха газетынһаа тои һонхондотойгоор гарал болон тушаа дурдагдан байха. Тимһээ «Буряд үнэн» һониндоо олоороо залуу хил хэе гэжэ уриалагдаһанһын яаха аргагүй зүб гэжэ.

Хүдөө һурунуудта хондоходоһини: «Яһана оролдобоһи. Тэд үнэтэй болоо гээд, айнууд олоор захил хэлэгүй, — гэжэ хариуцаха. Албанһаага хэрэгээр хаана нийш тинишэ ошохоодо, почтын отделеһинүүдтэ ороно хөөрөөдөө бээбди. Таһил таллануудта, илангаа баһанарта олон айлуудай захил хэлтэе оролдот гэжэ захилхай. Наһан районы захиргаан «Хэлэлдэ захил хэлтэе элбэжүүүүү» гэһэн захиралта гаргаа юм. Тимһээ энэ хүдэлмэри сааһадаа нэгдэрүүлгэдэжэ болохо ха.

«Буряд үнэн» һониний редакциһи, мүн республиканида журналуудай коллективүүд олон уншагшадтай болохын түлөө оролдоно байдаг. Гадна зарим аймагуудта «Буряд үнэн» газетые олоор тарахые оролдодог элбэжид бин болоһонхой. Игнэһэнлэ дурдаба, Сагарин аймагтай Эрхмэргэ соххойдо «Буряд үнэн»-д нийншэ захил хүдэлмэри ябуулаа бүтэн байгуулагдаһан гэжэ тэндэхи Дабаатын сомонтой Советэй аралд депутат В. Баторов «Буряд үнэн»-д бэшһэн байна һэн. Эхмэһнй олооһон айл элбхи үүхсэл болоно гэһэн. Нотаг бүхэндэ ниймэ бүтэлүүдтэ бин болоһон, хэды найн бэлэй. Бандида хамба-лама Иамъян Шагдаровай «Буряд үнэн»-д дамжуулан, бүхы хүсэттэй, уншагшадтай «Түрэл соһиндоо дэмжэһэл» гэжэ ханданһын найшаалтай байна. Энэ хадаа хэлэлдэ олоороо захил хылт гэжэ буддын шананай толгойлогшын ханданһи түрүүшын хандла болоно гэһэн ха. Нүэттэн, уншагшад үргэнээр дэмжэжэ лэ.

Республиканида болон районы хэлэлнүүдтэ захил хэлтэе үшөө дахин хойшолуулахые оролдохо шууда. Ионини 20 болотор хунаагдаа наа, тааруу байгаа. Энэ ушарһаа «Буряд үнэн»-д анхараа хандуулагдаг хураһон юм. Хүн-зоной этигал найдаһаада хүртэжэ, республиканида дэдын зургаанай депутат наһан голоһон энэ залуу хүнэй аашые хэблэхэ тунхаглаха гэһэн аад, орхё һэмд, гэжэ буряд хэлн дээрэ гарадаг «Ярууна» газетын редактор байһан Ц.И. Ц. Бадмаев хэлэе бэлэй.

Игнэжэ элшэ хүсэ алмажа, продукциһи оорһын хураһон, энэ хямдаруудта сэхэ нүлөөһнэ. Элшэ хүсэ, уурал, газ, уһа болон бусад нөөснүүдэе багаар гаргалжа, бүтэһэн продукциһи үнэгүй байхадаа, гүйсэ-тэйгөөр наймаалагдаха. Гэхэ зуура заводт хэсүүдтэ эдэ бусад нөөснүүдэе эзэн адли болоно. Алмаһан энэ зайн галаар ЛВРЗ-гэй аяар долоон хөх бүхли жэлдэ хүдэлжэ байна. Гадна элшэ хүсэһэй 1 процент бусад нөөснүүдэе алмажадаа залууд 30 миллион түхэрин

РЕСПУБЛИКЫМНАЙ
ажаалай рдэр

ХАМГААЛХА
ЗОРИЛГОТОЙГООР

Хамгаалха зорилготойгоор бюджеттэ во һурундахы гахайн фермын хэдэ хомор-мэһи, ошон тоһонхой 500 мянган түхэрин, Краснояр ажалһан хамгаалһын ЯР һурун шадархы эрхэ бүхэлэ хүдэлмэридэ 3 миллион 705 мянган, Кабанскы ошон болон үржэмэ-сөөрбэлхэ түхэрэлһын ба-нагуй гээд буруу. Ушарынь хадаа Корсаковын колхоз Прибайкальин ошон-хожоруудад амаал иүүдэл 5-дахы колоннотой хэлсэжэ, өһөдһингөө мүнгэ зөөрөөр үрхэй уһа тогтохо хэдэн километр утатый даамба са-руулаа байнхай.

В. ЖИГЖИТОВ.

рилгада 10 миллион түхэрин мүнган үгтэхэ болоо. Юрхын дээрэ үгтэһэн энэ мүнганһын бага ааб даа. Зүгөөр мүнөө олон предпринти, эмхинууд мүн-гэ зөөрөгүй гэһэн шалтаг урдаа бариха, ошон тоһонхой байгааһаа хамгаалха хүдэлмэри үргэнээр ябуул-хай.

П. К. Нечаев Селенгинскын целлюлозно-картоной комбинатда далаагаар, уһаар хангалһын, канализацин цехэй начальнигай орлогшоор ажалладаг юм. Тэрэ олон жэлэй туршада аша уратыгөөр хүдэлһэнһингөө түлөө «Хүдэл-лэй Тэмдэг» орденээр шагнагдан-хай. Үйлдэлдэ хэрэгсэлдэжэ, сээрлэгдэһэн үһые Сэлэнгэ мүн-рэн руу хаянгүй, дахин хэрэгсэл-жэд оруулаха оһынһе нэбэрүүл-жэ цех соогоо нилээд ехэ заһа-барилһын, хэлһын шөлөөлһын хүдэлмэри хэлэн байха. Тус цех түрүүлүүдэй тоодо энэ гуримар хүдэлжэ эхилэ.

— Энэ үеһэ цехэй хүдэлмэри-шэд үдэр, һүнгүй хүдэлһе һэн. Нийгмэ-техническэ мэргэжл-тэд бүхы хариуцаага дажаа абаад, хонон-үнжэн шахуу шэсэ технологи нэбэрүүлэ. Игнэжэ хэлһын шөлөөлһын, техникээр зэбсэгжүүлһын хүдэлмэри хэл-нэй ашаар цехэй түхэрэлтэндэ найдамтайгаар хүдэлгэднэ, — гэжэ П. К. Нечаев хэлэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: П. К. Нечаев

ХАЛУУН ХАНА

ХАРГЫН ЖАСА БАЙГУУЛХА

Манай республикын нин-лэа хото сохи болоод ошон тоһонхой харинууд дотор эхэ бүрн улам жүү боло-ло байна гэжэ биднээр мэдэ-лэбди. Юундэб ниймэ байдал ушарһаа гэһэнб гээд хараха болоо һаамнай, олохон шал-таганауд тодорхой байна.

Осонхоодо, эдэ харгы бо-лон үйлдэһүүд харууна-лагдаа, заһабарилгада Бур-яд Республикын бюджеттэ нээ 41 миллион түхэрин үг-тэхэ. Харин 1993 оной турша со 503 миллион түхэр-ин хэрэгтэ болохо байна. Гадна бусад республика сохи автобусууд, ашанай машинануудай 34, хүчин-автомобилуудай 37 про-

центһи Улаан-Удэ хото до-руй хэлдэ атайнхай ха юм. Котлоно гадур татагданай 42 км-метр утатый харгы-нууд мүн лэ Улаан-Удын гээд тоологдонхой байха юм. Эдэ болон бусад шалта-гаанууднаа уламжалан, мүн харгы татаһын, һуульнэ заһабарилһын шаһарай муу байһанһаа болохо, үйлсэ, харгинууд муудалһаа байна буюу. Ниймэ барилтануудые харада абажа, Улаан-Удэ хото до 1993 оной майн 1-нээ эхилжэ, харгын жаса бин боложо эхилжэ гэжэ арадай депутатуд Улаан-Удэ хотын мунципалитэа зөөри болон баталха гээд тогтоо-до.

Манай норр.

Манай республикын нин-лэа хото сохи болоод ошон тоһонхой харинууд дотор эхэ бүрн улам жүү боло-ло байна гэжэ биднээр мэдэ-лэбди. Юундэб ниймэ байдал ушарһаа гэһэнб гээд хараха болоо һаамнай, олохон шал-таганауд тодорхой байна.

Осонхоодо, эдэ харгы бо-лон үйлдэһүүд харууна-лагдаа, заһабарилгада Бур-яд Республикын бюджеттэ нээ 41 миллион түхэрин үг-тэхэ. Харин 1993 оной турша со 503 миллион түхэр-ин хэрэгтэ болохо байна. Гадна бусад республика сохи автобусууд, ашанай машинануудай 34, хүчин-автомобилуудай 37 про-

центһи Улаан-Удэ хото до-руй хэлдэ атайнхай ха юм. Котлоно гадур татагданай 42 км-метр утатый харгы-нууд мүн лэ Улаан-Удын гээд тоологдонхой байха юм. Эдэ болон бусад шалта-гаанууднаа уламжалан, мүн харгы татаһын, һуульнэ заһабарилһын шаһарай муу байһанһаа болохо, үйлсэ, харгинууд муудалһаа байна буюу. Ниймэ барилтануудые харада абажа, Улаан-Удэ хото до 1993 оной майн 1-нээ эхилжэ, харгын жаса бин боложо эхилжэ гэжэ арадай депутатуд Улаан-Удэ хотын мунципалитэа зөөри болон баталха гээд тогтоо-до.

Манай норр.

УНШАГТЫ
ТАНИЛСАГТЫ

АЛМАЖА ШАДАБАЛ...

1991 онһоо хойшо элшэ хүсэһэй үшөө сэн ургажа байна. Мүнөө үедэ нэгэ нинэсэ 10,91 түхэринтэ, нэгэ гонголһон уурал—3120, нэгэ гонголһон халуун уһан—3048 түхэринтэ болоһонхой. Икэлэй туршада нэгэ процент гэхэ гү, али 800 мянган киловатт-час электр-ин элшэ хүсэ алмажа ша-дала, энэмэй 8728 мян-ган түхэрин арбалһантай адли болоно. Алмаһан энэ зайн галаар ЛВРЗ-гэй аяар долоон хөх бүхли жэлдэ хүдэлжэ байна. Гадна элшэ хүсэһэй 1 процент бусад нөөснүүдэе алмажадаа залууд 30 миллион түхэрин

жэшээтэй гаргалшагуй жэшээтэй Ингэжэ элшэ хүсэ алмажа, продукциһи оорһын хураһон, энэ хямдаруудта сэхэ нүлөөһнэ. Элшэ хүсэ, уурал, газ, уһа болон бусад нөөснүүдэе багаар гаргалжа, бүтэһэн продукциһи үнэгүй байхадаа, гүйсэ-тэйгөөр наймаалагдаха. Гэхэ зуура заводт хэсүүдтэ эдэ бусад нөөснүүдэе эзэн адли болоно. Алмаһан энэ зайн галаар ЛВРЗ-гэй аяар долоон хөх бүхли жэлдэ хүдэлжэ байна. Гадна элшэ хүсэһэй 1 процент бусад нөөснүүдэе алмажадаа залууд 30 миллион түхэрин

2-дохы иуурта. Дэлгүүр: социальна хамгаалһын асуудалнууд. Н. Гармаева: «Сэдхэ-хэлһэнгэ» найханаар аабарха гүбди? Манай хоорондоо, В. Балагунов: Хубилтанууд хэрэгтэй. Буряд Республикын 70 хэлэй ойдо. С. Аюшев: Түүхын хуудана-нууд гэршэлнэ. Профсоюзай ажардал.

4-дахы иуурта. «Шанхэ-нэй бурядуудай ойрын тобо-шо түүхэ» — түгсэхэл. Спорт. Фенологий тэмдэглэлүүд. С. Скольникова: «Абынгаа-һурагал мартагшайгай». Дэл-хэйн һониний дээжэһэ.

гэрлэһэн асуултада 722 хүн хабаадаа һэн. Тэднэй 34,3 процентын Шүхенчигэй ха-раа шугамые дэмжэһөн бай-на. Зарим шүхэжэлэгтэйгээр 28,1 процентын тэрэниэ дэмжэе. Асуудалнуудта ха-риуцагшадтай оройдоот табан нэгэ хубинь С. Шүхен-чиге өгтэ дэмжэжгүй.

СЕССИЭЭ ЭХИЛЭЭ

КНБВ. Ураһын Верхо-но Советэй сессэ майн 18-да нээгдэжэ, тэрэн дээрэ Ураһын Президентын ба правительствын тадаадын ба долоодын политическэ ажа-луудын программа, Укра-нада тохёолдонхой социаль-но-экономическэ, политическэ байдал ба тэрэһнээ гэрха-ара нүхсээһинг тухай оро-лон Министруудай кабин-етэй элхдэл зүбшэн хэлсэ-лэ.

Мүн мүнэгшэ эрьһэн бай-дал ба 1993 оной националь-лэа байдлын мүнэгшэ урьд-ланын политикын шэглэл-нүүд тухай асуудалнууд, Укра-һын гүрэнэй ад зөөрини яһсын тоосоон зүбшэн хэл-сэгдэхэ.

ГКЧП-гэй ХЭРЭГТЭЭР

МОСКВА. Россин Верхо-но сүүдэй байһон соо ГКЧП-гэй хэрэг харагай лэргэгдэхэ, 1993 оной август соо гүр-ний урьбта бөөдүүлжэ һа-лалжэ хабаадаһан ба тэрэ-дэ хэлсэгдэхэ 12 хүнийе сүүдэлдэ СССР-эй промш-лоностик, барилгын, тран-спортын ба хэлхэ холбоһой

